

BACHELOROPLEIDING GESCHIEDENIS

FACULTEIT GEESTESWETENSCHAPPEN

UNIVERSITEIT LEIDEN

QANU
Catharijnesingel 56
PO Box 8035
3503 RA Utrecht
The Netherlands

Telefoon: +31 (0) 30 230 3100
E-mail: support@qanu.nl
Internet: www.qanu.nl

Projectnummer: Q0722

© 2020 QANU

Tekst en cijfermateriaal uit deze uitgave mogen, na toestemming van QANU en voorzien van bronvermelding, door middel van druk, fotokopie, of op welke andere wijze dan ook, worden overgenomen.

INHOUDSOPGAVE

RAPPORT OVER DE BACHELOROPLEIDING GESCHIEDENIS VAN DE UNIVERSITEIT LEIDEN	5
ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE OPLEIDING	5
ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE INSTELLING	5
SAMENSTELLING VAN HET PANEL.....	5
WERKWIJZE VAN HET PANEL	6
SAMENVATTEND OORDEEL VAN HET PANEL	9
BEHANDELING VAN DE STANDAARDEN UIT HET BEOORDELINGSKADER VOOR DE BEPERKTE OPLEIDINGSBEOORDELING	11
BIJLAGEN	21
BIJLAGE 1: BEOOGDE LEERRESULTATEN	23
BIJLAGE 2: OVERZICHT VAN HET PROGRAMMA	25
BIJLAGE 3: BEZOEKPROGRAMMA	29
BIJLAGE 4: BESTUDEERDE EINDWERKEN EN DOCUMENTEN	30

Dit rapport is vastgesteld op 9 april 2020

RAPPORT OVER DE BACHELOROPLEIDING GESCHIEDENIS VAN DE UNIVERSITEIT LEIDEN

Dit rapport volgt het Beoordelingskader Accreditatiestelsel Hoger Onderwijs Nederland voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO (d.d. september 2018).

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE OPLEIDING

Bacheloropleiding Geschiedenis

Naam van de opleiding:	Geschiedenis
CROHO-nummer:	56034
Niveau van de opleiding:	Bachelor
Oriëntatie van de opleiding:	Academisch
Aantal studiepunten:	180 EC
Afstudeerrichtingen:	- Oude Geschiedenis - Middeleeuwse Geschiedenis - Vaderlandse Geschiedenis - Algemene Geschiedenis - Sociale Geschiedenis - Economische Geschiedenis
Locatie(s):	Leiden
Variant(en):	Voltijd
Onderwijstaal:	Nederlands
Inleverdatum NVAO:	01/05/2020

Het bezoek van het visitatiepanel Geschiedenis aan de Faculteit Geesteswetenschappen van de Universiteit Leiden vond plaats op 17 en 18 oktober 2019.

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE INSTELLING

Naam van de instelling:	Universiteit Leiden
Status van de instelling:	Bekostigde instelling
Resultaat instellingstoets:	Positief

SAMENSTELLING VAN HET PANEL

De NVAO heeft op 4 februari 2019 ingestemd met de samenstelling van het panel. Het panel dat de bacheloropleiding Geschiedenis beoordeelde bestond uit:

- Dr. J.W. (Jan Willem) Honig, universitair hoofddocent en opleidingsdirecteur *War Studies* aan *King's College* in Londen en tevens gasthoogleraar *Military Strategy* aan de *Swedish Defence University* in Stockholm [voorzitter];
- Prof. dr. I.B. (Inger) Leemans is hoogleraar Culturele Geschiedenis en directeur van de Graduate School of Humanities aan de Vrije Universiteit van Amsterdam;
- Prof. dr. P. (Peter) Bursens is hoogleraar Politieke en Sociale Wetenschappen en verbonden aan de Universiteit van Antwerpen (België);
- Prof. dr. W.P. (Wim) van Meurs, hoogleraar Europese Politieke Geschiedenis en hoofd van de leerstoelgroep Politieke Geschiedenis aan de Faculteit der Letteren van de Radboud Universiteit Nijmegen;
- Rikst van der Schoor BA, masterstudent Intellectual History aan de University of St. Andrews [studentlid].

Het panel werd ondersteund door dr. Alexandra Paffen die optrad als secretaris.

WERKWIJZE VAN HET PANEL

De beoordeling van de bacheloropleiding Geschiedenis aan de Faculteit Geesteswetenschappen van de Universiteit Leiden was onderdeel van de visitatiegroep Geschiedenis. Van april 2019 tot en met december 2019 beoordeelde het panel in totaal 24 opleidingen aan 8 universiteiten. Het cluster bestond uit de volgende deelnemende instellingen: Erasmus Universiteit Rotterdam, Maastricht University, Radboud Universiteit, Rijksuniversiteit Groningen, Universiteit Leiden, Universiteit Utrecht, Universiteit van Amsterdam en Vrije Universiteit Amsterdam.

Het cluster Geschiedenis heeft de logistieke en praktische begeleiding van de visitatie en de rapportage uitbesteed aan evaluatiebureau QANU. Dr. A.H.A.M. (Alexandra) Paffen begeleidde het cluster als coördinator van QANU. Dr. A.H.A.M. (Alexandra) Paffen, dr. F. (Floor) Meijer, J. (Jaïra) Azaria MA en V.L. (Victor) van Kleef MA traden op als secretaris in het cluster Geschiedenis.

Tijdens de visitatie van de Universiteit Leiden werd het panel ondersteund door Victor van Kleef MA en dr. Alexandra Paffen. Zij zijn door de NVAO als secretaris gecertificeerd.

Het visitatiepanel

Bij de samenstelling van het visitatiepanel werd rekening gehouden met de expertise, beschikbaarheid en onafhankelijkheid van de panelleden. Het visitatiepanel bestond uit de volgende leden:

- Dr. J.W. (Jan Willem) Honig (voorzitter) is universitair hoofddocent *War Studies* aan *King's College* in Londen (Engeland).
- Prof. dr. I.B. (Inger) Leemans (vice-voorzitter) is hoogleraar Cultuurgeschiedenis aan de Vrije Universiteit van Amsterdam (VU).
- Prof. dr. J.F.J. (Jeroen) Duindam is hoogleraar Algemene Geschiedenis aan de Universiteit Leiden (UL).
- Prof. dr. W.J.H. (Jan Hein) Furnée is hoogleraar Europese Cultuurgeschiedenis aan de Radboud Universiteit (RU).
- Prof. dr. P. (Peter) Bursens is hoogleraar Politieke en Sociale Wetenschappen aan de Universiteit van Antwerpen (UA) (België).
- Prof. dr. W.P. (Wim) van Meurs is hoogleraar Europese Politieke Geschiedenis aan de Radboud Universiteit (RU).
- Prof. dr. E. (Eric) Vanhoute is hoogleraar Economische, Sociale en Wereldgeschiedenis aan de Universiteit Gent (UG) (België).
- V. (Vicky) Marissen is *Managing Director PACT European Affairs* en is partner bij het consultancybedrijf EPPA.
- Dr. N. (Nico) Randeraad is universitair hoofddocent Geschiedenis aan Maastricht University (MU) en directeur ad interim bij het Sociaal Historisch Centrum Limburg.
- Prof. dr. N. (Nanci) Adler is hoogleraar *Memory, History, and Transitional Justice* aan de Universiteit van Amsterdam (UvA) en directeur onderzoek van Holocaust en Genocidestudies aan het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD).
- Prof. dr. K. (Koenraad) Verboven is hoogleraar Oude Geschiedenis aan de Universiteit van Gent (UG) (België).
- Prof. dr. V. (Violet) Soen is hoogleraar Vroeg Moderne Geschiedenis aan de KU Leuven (België).
- Prof. dr. C.A. (Claire) Dunlop is hoogleraar *Politics and Public Policy* aan Exeter University, (Engeland).
- Prof. dr. E.B.A. (Erik) van der Vleuten is hoogleraar Geschiedenis van de Technologie aan de School of Innovation Sciences en wetenschappelijk directeur van de Stichting voor de Geschiedenis van de Technologie en verbonden aan de Technische Universiteit Eindhoven (TUE).
- Mel Schickel, MA heeft in augustus 2018 de masteropleiding *History of Society* aan de Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR) afgerond. Hij is nu als *external relations officer* werkzaam aan de Faculteit *Science and Engineering* van Maastricht University (MU).

- Rico Tjepkema is derdejaars bachelorstudent *International Relations & International Organization* aan de RUG.
- Rikst van der Schoor BA, masterstudent *Intellectual History* aan de University of St. Andrews [student-lid].

Vorbereiding

Op 11 maart 2019 vond de voorzitterstraining plaats. Daarbij informeerde QANU de panelvoorzitter over zijn rol tijdens de visitatie. Ook werd hij geïnformeerd over de van toepassing zijnde beoordelingskaders, de werkwijze en de planning van bezoeken en rapportage.

Het panel kwam voor de eerste keer bijeen in een startvergadering op 14 april 2019, waarin de beoordelingskaders, het visitatieproces en de planning aan bod kwamen. Tevens werd een werkwijze voor de visitaties afgesproken.

De coördinator stelde een bezoekprogramma op in overleg met de contactpersonen van de faculteit. De faculteit selecteerde vervolgens voor elke gespreksronde representatieve gesprekspartners. Het bezoekprogramma is in dit rapport opgenomen als bijlage 3.

In de aanloop naar het visitatiebezoek aan de Universiteit Leiden ontving QANU het zelfevaluatie-rapport van de opleiding en stuurde deze door aan de panelleden. De coördinator en panelvoorzitter maakten een selectie van 15 eindwerken van de te beoordelen opleiding. Deze eindwerken werden geselecteerd uit een lijst van afgestudeerden over de periode 2018. Daarbij hielden de coördinator en voorzitter rekening met variatie in onderwerpkeuze, afstudeervariant, begeleiding en beoordeling.

De panelleden bestudeerden het zelfevaluatie-rapport, de eindwerken en de bijbehorende beoordelingsformulieren en stuurden hun bevindingen op naar de secretaris. De secretaris verzamelde de vragen en opmerkingen van het panel in een document en verspreidde dit onder de panelleden.

Voorafgaand aan het bezoek hield het panel een vooroverleg waarin de voorlopige bevindingen naar aanleiding van de zelfevaluatie-rapporten, de gelezen scripties en de taakverdeling ter sprake kwamen.

Bezoek

Het visitatiebezoek aan de Universiteit Leiden vond plaats op 17 en 18 oktober 2019. Voorafgaand aan en tijdens het bezoek bestudeerde het panel aanvullend materiaal. Een overzicht van dit materiaal is te vinden in bijlage 4. Het panel sprak met studenten en docenten, het management en verantwoordelijken (respectievelijk van de opleiding, het instituut en de faculteit), alumni en vertegenwoordigers van de examencommissie. Tevens bood het panel studenten en docenten de gelegenheid om informeel met het panel te spreken tijdens een inloopspreekuur. Van deze gelegenheid is geen gebruik gemaakt.

Het panel beëindigde het bezoek met een intern overleg om de voorlopige bevindingen te formuleren. Ter afsluiting van het bezoek gaf de voorzitter een publieke mondelinge toelichting, waarin hij de voorlopige indrukken en algemene observaties van het panel presenteerde.

Rapportage

De secretaris schreef een conceptrapport op basis van de bevindingen van het panel en legde dat vervolgens voor bij een collega secretaris voor een collegiale toets. Daarna vroeg de secretaris de panelleden om het rapport te bekijken en van feedback te voorzien. Na verwerking van de feedback en na akkoord van het panel stuurde de coördinator het rapport naar de faculteit met het verzoek om feitelijke onjuistheden te melden. De feitelijke onjuistheden werden na overleg tussen de coördinator en de voorzitter door de secretaris gecorrigeerd. In het geval van deze opleiding waren

de coördinator en de secretaris dezelfde persoon. Vervolgens werd het rapport door het panel vastgesteld en toegestuurd aan de Faculteit en aan het College van Bestuur van de universiteit.

Definitie oordelen

In overeenstemming met het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO heeft het panel de volgende definities voor de beoordeling van de afzonderlijke standaarden gehanteerd:

Basiskwaliteit

De kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een *associate degree*, bachelor- of masteropleiding binnen het hoger onderwijs.

Voldoet

De opleiding voldoet op de standaard aan basiskwaliteit.

Voldoet ten dele

De opleiding voldoet in belangrijke mate aan basiskwaliteit op de standaard maar er zijn verbeteringen nodig om volledig aan de standaard te voldoen.

Voldoet niet

De opleiding voldoet niet aan basiskwaliteit op de standaard.

In overeenstemming met het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO heeft het panel de volgende definities gehanteerd voor de beoordeling van de opleiding als geheel:

Positief

Op alle standaarden 'voldoet'.

Positief onder voorwaarden

Standaard 1 'voldoet' en maximaal op twee standaarden een 'voldoet ten dele' waarbij het panel het opleggen van voorwaarden adviseert.

Negatief

In de volgende situaties:

- 'voldoet niet' op een of meer standaarden;
- 'voldoet ten dele' op standaard 1;
- 'voldoet ten dele' op een of twee standaarden waarbij het panel niet adviseert om voorwaarden op te leggen;
- op drie of meer standaarden 'voldoet ten dele'.

SAMENVATTEND OORDEEL VAN HET PANEL

Beoogde leerresultaten

Het panel is te spreken over het profiel van de bacheloropleiding Geschiedenis. Het is breed met aandacht voor algemene kennis van geschiedenis, algemene academische vaardigheden en met name voor de analyse van primaire bronnen en historiografie. Daarnaast biedt het veel ruimte voor specialisatie met binnen het Nederlandse historische spectrum unieke afstudeerrichtingen als Vaderlandse en Maritieme Geschiedenis. De keuzeruimte wordt ook door studenten erg gewaardeerd. Kenmerkend voor deze opleiding is ook de sterke verbinding tussen onderzoek en onderwijs.

Het panel vindt dat de eindtermen goed zijn uitgewerkt en goed aansluiten bij het profiel. Ze geven duidelijk blijk van een academische opleiding op bachelorniveau met bijvoorbeeld expliciete aandacht voor onderzoeksvaardigheden.

De opleiding beoogt studenten op te leiden voor een masteropleiding. Het panel denkt dat er nog steeds winst valt te behalen in de explicitering binnen het profiel van de aansluiting met het beroepenveld. Het vindt overigens dat de opleiding hier – en ook wat betreft andere aanbevelingen – al zeker stappen in de juiste richting heeft gezet sinds de vorige visitatie.

Onderwijsleeromgeving

Het panel vindt dat het studieprogramma, de onderwijsleeromgeving en het docentencorps de studenten zeker in staat stelt de leerdoelen te behalen. Het studieprogramma bestaat uit goede algemene basisvakken in het eerste jaar en vervolgens veel mogelijkheden tot specialisatie. Het sluit hiermee ook goed aan bij het profiel van de opleiding. Ook zijn er duidelijke leerlijnen met een opbouw qua moeilijkheidsgraad. Binnen de leerlijnen is er een overwogen koppeling van de leerdoelen van de cursussen aan de eindtermen. Er wordt activerend onderwijs in kleine werkgroepen geboden. Hoewel de werkvormen nog overwegend traditioneel zijn, is er steeds meer aandacht voor innovatieve werkvormen. Het panel zou de opleiding willen adviseren dit nog meer te stimuleren.

Het panel is evenals de studenten te spreken over zowel de omvang van het docentencorps als de deskundigheid van de docenten. Docenten brengen hun onderzoeksexpertise direct in het onderwijs in. Ook de begeleiding door zowel docenten als de studieadviseur is intensief en wordt gewaardeerd.

Het panel heeft geconstateerd dat de studieduur van studenten relatief lang is en zou de opleiding adviseren te onderzoeken of dit wellicht – naast allerlei andere niet opleidingsgerelateerde oorzaken – te wijten is aan eventuele hindernissen in het huidige studieprogramma. Een tweede advies zou zijn om samen met alumni en werkvelddeskundigen na te gaan hoe de arbeidsmarktoriëntatie in het huidige curriculum nog beter tot uitdrukking kan worden gebracht. Het panel is overigens van mening dat hier sinds de vorige visitatie – onder andere met de expliciete aandacht voor *transferable skills* – al goede initiatieven zijn ontwikkeld.

Toetsing

Het panel prijst de opleiding met de verbeteringen die het op het gebied van toetsing sinds de laatste visitatie heeft doorgevoerd. Er is een sterk facultair toetsbeleid met onder andere duidelijke handleidingen voor examencommissies en docenten. Ook heeft de opleiding zelf nu een adequaat systeem van toetsing. De toetsen zijn valide onder andere vanwege het duidelijke toetsplan met een duidelijke verbinding tussen eindtermen, leerdoelen en toetsen. Dit wordt ook duidelijk in de studiegids beschreven en is daarmee helder en toegankelijk voor studenten. Daarnaast zijn de toetsen betrouwbaar: het vierogenprincipe wordt gehanteerd voor zowel toetsen als eindwerken. Ook wordt er gewerkt met antwoordmodellen. Tenslotte is de toetsing onafhankelijk en transparant. Er wordt door de examencommissie een onafhankelijke tweede lezer voor de eindwerken aangewezen en de criteria waarop studenten worden beoordeeld (beoordelingsformulieren) zijn duidelijk en transparant voor studenten.

Het panel is verder te spreken over het beoordelingsproces van de eindwerken dat sinds de laatste visitatieronde beter is gestructureerd en gesynchroniseerd. Zo nam het panel met genoeg kennis van het instellen van een derdelezercommissie in het geval van een eindcijfer van een 6 of 6,5 of in het geval de cijfers van de eerste en tweede lezer té ver uit elkaar liggen. Het constateerde bij de bestudeerde sample van 15 eindwerken wel dat de herkenbare en adequate schriftelijke feedback op de formulieren té vaak vertaald werd in een té hoog cijfer. De opleiding heeft dit ter harte genomen en zal in de toekomst gebruik gaan maken van betere instructies op de beoordelingsformulieren.

Tenslotte heeft het panel met genoeg geconstateerd dat de examencommissie is geprofessionaliseerd sinds de laatste visitatie mede door de toevoeging van een secretaris en extern lid. Ze functioneert over het algemeen adequaat en ziet toe op de borging van de kwaliteit van de toetsen en examens. Ze dient volgens het panel echter wel, naast een steekproef van beoordelingsformulieren, een steekproef van eindwerken af te nemen.

Gerealiseerde leerresultaten

Het panel heeft vastgesteld aan de hand van het bestudeerde materiaal, de selectie van eindwerken (15 in totaal) en het gesprek met alumni dat studenten van deze opleiding de leerresultaten realiseren. Het was over het algemeen te spreken over het niveau en de kwaliteit van de eindwerken: de aandacht voor bronnenkritiek en historiografie was evident. Ze sloten hiermee, op één uitzondering na, ook goed aan bij de eindtermen en het profiel van de opleiding. Het panel adviseert de opleiding wel om toe te zien op de door de opleiding zelf gestelde eisen aan de omvang van de scriptie.

Het panel alsmede de alumni vinden dat studenten goed worden voorbereid op een vervolgopleiding. Er zou wat betreft de studenten meer aandacht mogen komen voor de concrete bijdrage van bachelor Geschiedenis studenten aan het werkveld. De opleiding heeft aangegeven dit op te pakken.

Het panel beoordeelt de Standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Bacheloropleiding Geschiedenis

Standaard 1: Beoogde leerresultaten	voldoet
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoet
Standaard 3: Toetsing	voldoet
Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten	voldoet
Algemeen eindoordeel	positief

De voorzitter van het panel, dr. J.W. (Jan Willem) Honig, en de secretaris, dr. A.H.A.M. (Alexandra) Paffen, verklaren hierbij dat alle panelleden kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 9 april 2020

BEHANDELING VAN DE STANDAARDEN UIT HET BEOORDELINGSKADER VOOR DE BEPERKTE OPLEIDINGSBEOORDELING

Standaard 1: Beoogde leerresultaten

De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Bevindingen

Profiel

De bacheloropleiding Geschiedenis van de Faculteit der Geesteswetenschappen van de Universiteit Leiden beoogt studenten voor te bereiden op een masteropleiding in de geschiedenis of een verwant vakgebied. Daarnaast wil de opleiding studenten een basis bieden voor zowel een wetenschappelijke als maatschappelijke loopbaan. Zij doet dit door studenten een breed programma aan te bieden waarin kennis van de geschiedenis naast algemene academische vaardigheden centraal staat, met speciale aandacht voor de analyse van primaire bronnen en historiografie.

Kenmerkend voor de Leidse bacheloropleiding Geschiedenis is dat zij een breed programma combineert met veel keuzevrijheid en mogelijkheden voor studenten om zich te specialiseren. Studenten kunnen zich specialiseren in zes afstudeerrichtingen (waarover meer bij Standaard 2): Oude Geschiedenis, Middeleeuwse Geschiedenis, Vaderlandse Geschiedenis, Algemene Geschiedenis, Sociale Geschiedenis en Economische Geschiedenis. De richting Vaderlandse Geschiedenis is uniek in Nederland. Verder bestaan er nog de drie subtracks – dit zijn routes binnen een bepaalde afstudeerrichting – Maritieme Geschiedenis (eveneens uniek in Nederland), Amerikaanse Geschiedenis, en Koloniale en Wereldgeschiedenis. Ook laat Leiden zich voorstaan op haar ruime keuze aan hulpvakken op het gebied van vaardigheden en bronnen, zoals paleografie, numismatiek en historische cartografie. Deze keuzemogelijkheden en keuzevrijheid worden door studenten erg gewaardeerd, zoals bleek uit de gesprekken met de studenten tijdens de visitatie en uit het studentenhoofdstuk. Ook het panel vindt het brede palet aan vakken en afstudeerrichtingen met zowel thematische als regionale verdieping een sterk punt van deze opleiding.

De verwevenheid van onderzoek en onderwijs staat centraal in de opleiding: al het wetenschappelijke personeel in vaste dienst is ook werkzaam als docent. Zij zetten hun onderzoeksexpertise ook in het onderwijs in. Zo komen de twee belangrijkste onderzoeksthema's van het Leidse Instituut voor Geschiedenis – 'politieke legitimiteit' en 'internationale contacten en uitwisseling van ideeën, goederen en mensen' – terug in de kern cursussen van het tweede jaar van de opleiding. Het panel was te spreken over deze sterke verwevenheid.

Beoogde leerresultaten

De eindtermen van de opleiding sluiten nauw aan bij dit profiel met onder andere aandacht voor brede basiskennis van de geschiedenis en inzicht in de ontwikkeling van de geschiedschrijving (historiografie). Daarnaast is er in de eindtermen expliciet aandacht voor onderzoeksvaardigheden en academische attitude, zoals kritische reflectie en oordeelsvorming (zie bijlage 1 voor een overzicht van de eindtermen). Naast deze algemene eindtermen zijn er specifieke eindtermen met daarin aandacht voor de specifieke kennis die nodig is per specialisatie. De eindtermen zijn opgesteld aan de hand van de Dublin descriptoren en voldoen daarmee qua niveau en oriëntatie aan de internationale eisen die gesteld worden aan academische bacheloropleidingen. Het panel vond de eindtermen goed geformuleerd, doordacht en duidelijk van een academisch bachelorniveau.

Beroepenveld

De opleiding ziet zich in eerste instantie als een wetenschappelijke bacheloropleiding die voorbereidt op een masteropleiding. Wel zijn er praktijkgerichte onderdelen binnen de opleiding en is er in

toenemende mate aandacht voor *transferable skills*, die aansluiten bij de verwachtingen van het diverse beroepenveld. De opleiding heeft hiervoor ook expliciet aandacht in de eindtermen en vraagt hierin onder andere dat studenten 'inzicht tentoonspreiden in de maatschappelijke relevantie van het vak geschiedenis in het algemeen'. Het panel kan zich vinden in deze zienswijze, maar denkt evenals de opleiding zelf en de studenten dat er nog winst valt te behalen in de explicitering voor de studenten van de afstemming met het beroepenveld. Men kan met name denken aan het bevragen van wat recente alumni (en breder het beroepenveld) zien als winstpunten met betrekking tot nuttige vaardigheden (zie ook Standaard 4).

Het panel wil tenslotte niet onopgemerkt laten dat het bewondering heeft voor de wijze waarop de bacheloropleiding de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie heeft opgepakt, met name wat betreft het duidelijker neerzetten van het profiel en het curriculum alsmede de doorgevoerde maatregelen op het gebied van de toetsing.

Overwegingen

Het panel is te spreken over het profiel van de bacheloropleiding Geschiedenis. Het is breed met aandacht voor algemene kennis van geschiedenis, algemene academische vaardigheden en met name voor de analyse van primaire bronnen en historiografie. Daarnaast biedt het veel ruimte voor specialisatie met binnen het Nederlandse historische spectrum unieke afstudeerrichtingen als Vaderlandse en Maritieme Geschiedenis. De keuzeruimte wordt ook door studenten erg gewaardeerd. Kenmerkend voor deze opleiding is ook de sterke verbinding tussen onderzoek en onderwijs.

Het panel vindt dat de eindtermen goed zijn uitgewerkt en goed aansluiten bij het profiel. Ze geven duidelijk blijk van een academische opleiding op bachelorniveau met bijvoorbeeld expliciete aandacht voor onderzoeksvaardigheden.

De opleiding beoogt studenten op te leiden voor een masteropleiding. Het panel denkt dat er nog steeds winst valt te behalen in de explicitering binnen de opleiding van de aansluiting met het beroepenveld. Het vindt overigens dat de opleiding hier – en ook wat betreft andere aanbevelingen – al zeker stappen in de juiste richting heeft gezet sinds de vorige visitatie.

Conclusie

Bacheloropleiding Geschiedenis: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'voldoet'.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Bevindingen

Onderwijsvisie en werkvormen

De opleiding kenmerkt zich door activerend onderwijs en - in overeenstemming met het profiel - een sterke nadruk op het aanleren van academische vaardigheden. De reeds benoemde verwevenheid van onderzoek en onderwijs zorgt ervoor dat studenten vanaf het begin van hun studie in aanraking komen met de praktijk van het historisch onderzoek. Ze leren hoe ze primaire en secundaire bronnen kunnen analyseren. Een andere rode draad door de opleiding is de aandacht voor schrijfvaardigheid. Het activerende element komt met name tot uitdrukking in de werkcolleges, waarin studenten veelvuldig presentaties moeten verzorgen en in discussie treden met medestudenten. De hoorcolleges worden vooral ingezet voor kennisoverdracht, terwijl in de werkcolleges het ontwikkelen van inzicht meer centraal staat evenals het aanleren van vaardigheden. Ook is er in toenemende mate aandacht voor innovatieve (o.a. online) werkvormen en programma's.

Het panel was onder de indruk van het feit dat ondanks de grote instroom van studenten (ruim 250 per jaar) de werkcolleges maximaal 18 studenten bevatten. Deze kleinschaligheid bevordert activerend onderwijs en wordt door studenten gewaardeerd. Het panel heeft ook gezien dat er onder

de docenten een cultuur heerst, waarin er veel gereflecteerd wordt op onderwijskwaliteit en er ruimte is om te experimenteren en te vernieuwen.

Curriculum

Het eerste jaar van de opleiding is gericht op het verwerven van historische overzichts kennis vanuit de verschillende specialisaties. Daarnaast is er aandacht voor reflectie op het vakgebied: historiografie, grondslagendiscussie en filosofische inbedding. In de themacolleges en werkgroepen leren studenten verder diverse vaardigheden: kritisch lezen en beoordelen, discussiëren, analyseren, onderzoeksvaardigheden en presenteren. Het eerste jaar bestaat voor 60 EC aan verplichte cursussen (zie bijlage 2 voor een overzicht van het curriculum).

In het tweede en derde jaar wordt de kennis uit het eerste jaar verdiept. Studenten volgen in het tweede jaar enkele verdiepende verplichte cursussen (in totaal voor 20 EC) op het gebied van de onderzoeksthema's van het Leidse Instituut voor Geschiedenis (zie Standaard 1) en op het gebied van de historiografie, geschied- en wetenschapsfilosofie. Daarnaast kiezen studenten een afstudeerrichting en eventueel een subtrack. Dit laatste is een route binnen een afstudeerrichting en bestaat uit vakken rondom een bepaald thema. In totaal 40 EC van het totale curriculum in het tweede en derde jaar, inclusief de bachelorscriptie, is gewijd aan de afstudeerrichting. In het tweede jaar is het verplicht om een tweede werkcollege en hoorcollege te kiezen (in totaal 15 EC), dat niet tot de gekozen afstudeerrichting behoort om zo ook kennis te nemen van een tweede afstudeerrichting, vanuit het ideaal van een brede historische scholing. Zodoende blijft bovendien de mogelijkheid open om alsnog in een andere specialisatie af te studeren. Tenslotte kiezen studenten in het tweede jaar uit een ruim aanbod twee hulpvakken.

In het derde jaar specialiseren studenten zich verder en voeren ze in het eerste semester in het kader van een seminar (10 EC) voor het eerst zelfstandig een eigen onderzoek uit dat gebaseerd is op primaire bronnen. Dit is ter voorbereiding op het schrijven van de bachelorscriptie (15 EC) in het tweede semester. Tegelijkertijd met de bachelorscriptie volgen studenten een verplicht scriptieseminar, waarin wekelijks onder begeleiding van een docent en met medestudenten de voortgang van het scriptieproces wordt besproken. Daarnaast is er in het derde jaar voor 30 EC aan vrije keuzeruimte in te vullen met bijvoorbeeld een minor, stage (gekozen door zo'n 30 procent van de studenten), of een verblijf in het buitenland (gekozen door 10-20 procent van de studenten).

Door de drie jaren heen lopen zeven leerlijnen die gekoppeld zijn aan de eindtermen. Deze komen eveneens terug in de leerdoelen per cursus: A) Schrijfvaardigheid, B) Mondelinge presentatie, C) Discussie en samenwerking, D) Werken met bronnen, E) Methodologie en onderzoek, F) Analytische vaardigheden en G) Kennisverwerving. Aan de hand van een kleurenschema in de zelfevaluatie is duidelijk hoe deze leerlijnen zijn verweven door de vakken. De leerlijnen hebben volgens de opleiding een oplopende moeilijkheidsgraad door het curriculum en moeten garanderen dat de studenten ondanks de zeer uiteenlopende studierichtingen hetzelfde eindniveau en dezelfde eindkwalificaties bereiken.

Het panel is, zoals reeds bij Standaard 1 benoemd, onder de indruk van het brede aanbod aan vakken en afstudeerrichtingen met zowel thematische als regionale verdieping. Deze breedheid doet geen afbreuk aan, en is voldoende in evenwicht met, een gezamenlijk basis in kennis en vaardigheden. Ook vindt het panel de leerlijnen goed overwogen, helder uitgewerkt en duidelijk geëxpliciteerd met een doordachte koppeling naar eindtermen en leerdoelen van de cursussen.

Punt van aandacht is volgens het panel dat zowel huidige studenten als alumni aangaven dat ze de opleiding tekort vinden schieten wat betreft arbeidsmarktvoorbereiding. Docenten presenteren zichzelf vooral als academicus en wat betreft de studenten is er te weinig aandacht voor hoe je jezelf presenteert als historicus buiten de academie: wat maakt een historicus aantrekkelijk voor het werkveld? Het panel vernam dat de opleiding hierin recent stappen heeft gezet onder andere door in colleges explicieter aandacht te besteden aan *transferable skills*, maar het zou de opleiding willen

uitnodigen hier blijvend aandacht voor te houden, bijvoorbeeld door alumni meer in te zetten en te betrekken bij het programma.

Docenten

Zoals reeds benoemd verzorgen actieve onderzoekers overwegend het onderwijs. Dit geldt voor hoogleraren, universitair (hoofd)docenten en voor promovendi. Al het onderwijs in de opleiding is nauw verweven met het onderzoek van docenten. Docenten hebben in Leiden veel vrijheid in de themakeuze van hun onderwijs dat daarmee nauw aansluit bij hun onderzoeksexpertise. Alle docenten in vaste dienst zijn in bezit van een BKO. Een aantal van hen is begonnen aan een SKO traject. Promovendi volgen, voordat ze als docent in het onderwijs worden ingeschakeld, een didactische cursus en lopen een half jaar mee met een ervaren collega.

Alle docenten komen drie keer per jaar bijeen om over de stand van zaken binnen de opleiding in het algemeen te praten. Daarnaast vergaderen teams van docenten per afstudeerrichting een aantal keren per jaar. Wat ook bijdraagt aan de synchronisatie van werkwijzen is naast de facultaire docentenhandleiding (zie ook Standaard 3) de opleidingsspecifieke handleiding voor docenten. Cursushandleidingen worden ieder semester ter controle voorgelegd aan het opleidingsbestuur. Om de interne kwaliteits- en overlegstructuur te verbeteren is er een opleidingssecretaris aangesteld voor 2 dagen in de week. Deze vormt een schakel tussen bestuur, docenten en ondersteunend personeel.

De officiële voertaal van de opleiding is Nederlands. Uit het buitenland afkomstige docenten dienen binnen twee jaar Nederlands te leren. Zolang een docent het Nederlands niet goed machtig is, verzorgt deze Engelstalige cursussen. Dit zijn doorgaans geen verplichte onderdelen van het curriculum. Het panel kan zich vinden in de keuze van de taal en de werkwijze van de opleiding met betrekking tot uit het buitenland afkomstige docenten.

Het panel acht zowel de kwaliteit als de kwantiteit van het docentencorps goed. Studenten zijn ook te spreken over de docenten, die ze in het studentenhoofdstuk als 'enthousiast, inspirerend en behulpzaam' omschrijven. Ook is er volgens het panel duidelijk een interne drijfveer binnen het corps om te werken aan de vernieuwing en verbetering van het curriculum. De verwevenheid van onderzoek en onderwijs is sterk, maar bergt volgens het panel ook een valkuil, namelijk dat docenten zich concentreren op hun stokpaardjes en wellicht te weinig denken vanuit de lijn van de opleiding.

Studeerbaarheid en studiebegeleiding

Gemiddeld stroomt 76 procent van de eerstejaars direct door naar het tweede jaar, maar uiteindelijk behaalt slechts 42 procent van de studenten hun diploma binnen vier jaar. Volgens het panel ligt een verklaring hiervoor niet in de begeleiding van studenten. Deze is aantoonbaar vrij intensief met een uitgebreid mentoraat – bestaande uit een groepsdocent en twee ouderejaars studentmentoren - in het eerste jaar, een studietoetscoördinator dat de voortgang van de studenten monitort gedurende hun hele bachelor en een studieadviseur. Daarnaast worden er ook voldoende mogelijkheden geboden en is er voldoende aandacht voor studenten met een functiebeperking, onder andere door de studieadviseur. Studenten gaven tijdens de visitatie aan ook te spreken te zijn over de begeleiding vooral ook gezien de vele keuzemogelijkheden die er binnen de opleiding bestaan.

In het studentenhoofdstuk wordt aangegeven dat de oorzaak voor de lage rendementen vooral bij de studenten zelf ligt, aangezien bijvoorbeeld studenten vaak nevenactiviteiten ondernemen. Hierin wordt echter ook gewezen op het studieprogramma van het derde jaar, waarin de vrije keuzeruimte van 30 EC verdeeld is over twee semesters (15-15). Volgens de studenten zorgt dit vrijwel automatisch voor studievertraging aangezien een minor, een stage of een verblijf in het buitenland vaak meer dan 15 EC behelst. Ook geven de studenten aan dat er vanuit de opleiding begrip is voor het uitlopen van studenten in de bachelorfase. Het panel heeft dit tijdens de interviews met opleidingsmanagement, docenten en studenten bevestigd en is van mening dat het opleidingsmanagement in dezen de hand meer in eigen boezem moet steken en zou kunnen onderzoeken hoe het studieprogramma of de interne cultuur studievertraging in de hand werkt.

Overwegingen

Het panel vindt dat het studieprogramma, de onderwijsleeromgeving en het docentencorps de studenten zeker in staat stelt de leerdoelen te behalen. Het studieprogramma bestaat uit goede algemene basisvakken in het eerste jaar en vervolgens veel mogelijkheden tot specialisatie. Het sluit hiermee ook goed aan bij het profiel van de opleiding. Ook zijn er duidelijke leerlijnen met een opbouw qua moeilijkheidsgraad. Binnen de leerlijnen is er een overwogen koppeling van de leerdoelen van de cursussen aan de eindtermen. Er wordt activerend onderwijs in kleine werkgroepen geboden. Hoewel de werkvormen nog overwegend traditioneel zijn, is er steeds meer aandacht voor innovatieve werkvormen. Het panel zou de opleiding willen adviseren dit nog meer te stimuleren.

Het panel is evenals de studenten te spreken over zowel de omvang van het docentencorps als de deskundigheid van de docenten. Docenten brengen hun onderzoeksexpertise direct in het onderwijs in. Ook de begeleiding door zowel docenten als de studieadviseur is intensief en wordt gewaardeerd.

Het panel heeft geconstateerd dat de studieduur van studenten relatief lang is en zou de opleiding adviseren te onderzoeken of dit wellicht – naast allerlei andere niet opleidingsgerelateerde oorzaken – te wijten is aan eventuele hindernissen in het huidige studieprogramma. Een tweede advies zou zijn om samen met alumni en werkvelddeskundigen na te gaan hoe de arbeidsmarkt oriëntatie in het huidige curriculum nog beter tot uitdrukking kan worden gebracht. Het panel is overigens van mening dat hier sinds de vorige visitatie – onder andere met de expliciete aandacht voor *transferable skills* – al goede initiatieven zijn ontwikkeld.

Conclusie

Bacheloropleiding Geschiedenis: het panel beoordeelt Standaard 2 als 'voldoet'.

Standaard 3: Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Bevindingen

Toetsbeleid

De opleiding beschikt volgens het panel over een adequaat systeem van toetsing. Het is duidelijk dat er op het terrein van de borging van de kwaliteit van de toetsing sinds de vorige visitatie enorme vooruitgang is geboekt. Er is een facultair toetsbeleid met een 'Handreiking Kwaliteitsborging Toetsing'. Ook voor docenten heeft de faculteit een handreiking 'Tips bij Toetsen' ontwikkeld en worden er trainingen op dit gebied aangeboden. De faculteit heeft zaken rondom beoordeling en toetsing geharmoniseerd en hierdoor beter geborgd. Zo zijn er standaard beoordelingsformulieren voor de eindwerken ontwikkeld en wordt het beoordelingsproces digitaal ondersteund. Volgens de facultaire richtlijnen dienen toetsen te worden opgesteld volgens het vierogenprincipe en vindt de beoordeling van eindwerken plaats door twee onafhankelijke beoordelaars om de betrouwbaarheid en de consistentie van de toetsing te borgen. Het panel heeft geverifieerd bij docenten dat de toetsen inderdaad volgens het vierogenprincipe worden opgesteld. De opleiding gaf aan dat ook de tentamens altijd door een tweede docent worden bekeken aan de hand van een nakijkmodel. Hiermee is wat betreft het panel ook de betrouwbaarheid van de toetsing in orde.

Het verschil tussen de eerste en tweede beoordelaar van het eindwerk is dat de eerste begeleider ook het leerproces beoordeelt. Sinds 2015 wordt bij de bacheloropleiding de tweede beoordelaar niet meer door de eerste beoordelaar, maar onafhankelijk door de examencommissie aangewezen. Om de onafhankelijkheid van de beoordeling te borgen is deze tevens lid van een andere sectie dan de eerste beoordelaar. Het eindwerk moet ingeleverd worden via Turnitin en wordt evenals de meeste andere opdrachten zodoende gecontroleerd op plagiaat. Het panel kan zich helemaal vinden in deze verandering van werkwijze.

De opleiding beschikt over een toetsplan. Hierin is vastgelegd wat de relatie is tussen de cursussen en de eindtermen, en welke toetsvormen er in de cursussen worden gehanteerd. Dit laatste staat - evenals de weging van de verschillende toetsvormen per cursus - ook in de studiegids. Dat zorgt ervoor dat de informatie transparant en duidelijk is voor studenten alsmede in de ogen van het panel valide. De meest gebruikte toetsvormen zijn tentamens en schriftelijke werkstukken wat in algemene zin passend is gezien de eindtermen. Ook is er in de toetsing evenals in de leerlijnen en vakken van het curriculum sprake van een opbouw in niveau.

Beoordeling eindwerken

In overeenstemming met het facultaire toetsbeleid maakt de opleiding gebruik van een gestandaardiseerd online beoordelingsformulier voor de eindwerken dat is opgesteld aan de hand van de leerdoelen (die op hun beurt gebaseerd zijn op de Dublin descriptoren). Hiermee wordt gecontroleerd of de student voldoet aan de fundamentele en specifieke criteria/eindtermen die de bacheloropleiding stelt. Volgens het panel is het proces hiermee sinds de vorige visitatie inderdaad inzichtelijker gemaakt en beter gestroomlijnd.

Hoewel de beoordelingsformulieren over het algemeen goed worden ingevuld, vond het panel de totstandkoming van het eindcijfer soms niet inzichtelijk af te leiden aan de hand van de criteria. Een voorbeeld is dat er op de beoordelingsformulieren wordt gewerkt met 'voldoende, goed en zeer goed' en dat deze waarderingen soms niet overeenkomen met het uiteindelijke cijfer dat wordt toegekend. De herkenbare en adequate commentaren van de begeleiders werden volgens het panel té vaak vertaald in té hoge eindcijfers. De opleiding heeft het panel medegedeeld dat de beoordelingsinstructie die verbonden zijn aan de 'voldoende, goed en zeer goed' categorieën nu nog 'achter een knop verborgen zit', maar dat deze in een aangepast formulier 'beter zichtbaar worden gemaakt, opdat het voor de beoordelaars nog duidelijker is hoe zij de verschillende criteria moeten interpreteren.' Het panel vertrouwt er op dat dit de eindcijfers inzichtelijker zal maken voor studenten en staf en hopelijk ook tot een betere en duidelijkere afstemming tussen feedback en eindcijfer leidt.

De opleiding hanteert acht zogenaamde knock-outcriteria bij de beoordeling van eindwerken. Dit zijn bijvoorbeeld 'verantwoording van de onderzoeksmethode' en 'correct taalgebruik'. Deze worden gedurende de hele opleiding aan studenten gecommuniceerd, en moeten ervoor zorgen dat docenten en studenten weten aan welke minimumeisen een eindwerk moet voldoen. Eindwerken kunnen alleen met een voldoende worden beoordeeld als ze aan al deze criteria voldoen. Het panel onderschrijft van harte dat de opleiding vanaf het begin studenten en docenten bekend maakt met de minimale vereisten voor een goed werkstuk en vindt de criteria inhoudelijk goed gekozen en omschreven. Wat het voor de transparantie van de beoordeling lastig maakt, is dat de eindtermen van de opleiding verschillen van de knock-outcriteria, en de criteria als zodanig niet terugkomen op het beoordelingsformulier. Bovendien worden de knock-out criteria niet als zodanig gehanteerd, omdat een strikte toepassing er toe zou leiden dat veel scripties zonder meer zouden moeten worden afgewezen. De opleiding zou de criteria (eindtermen, knock-outcriteria, beoordelingsformulieren) waarop een eindwerk wordt getoetst met elkaar moeten synchroniseren en eenduidig vastleggen, zodat dit voor alle betrokken partijen (staf en studenten en externen) inzichtelijk en transparant is.

Het panel heeft dit uitvoerig besproken met de betrokkenen van de opleiding tijdens de visitatie en vernomen dat de opleiding van plan is om dit aan te passen. Het panel merkte volgens de opleiding terecht op dat sommige knock-out-criteria overlappen met de formele beoordelingscriteria. De wijze waarop de knock-out-criteria geformuleerd zijn maakt hen bovendien niet goed toetsbaar. De formulering impliceert te sterk een *fail/pass*-format dat niet past bij een beoordelingsschaal zoals die in feite gehanteerd wordt. Het bestuur van de opleiding heeft daarom besloten om voortaan in het beoordelingssysteem bij elk van de daadwerkelijke criteria in het beoordelingsformulier duidelijk aan te geven dat deze minstens voldoende moet zijn. Geeft een van beide beoordelaars aan dat aan een bepaald criterium niet voldaan is, dan is afstuderen niet mogelijk. Als gevolg van deze aanpassing zijn de knock-out-criteria op het formulier overbodig geworden. Besloten is dan ook dat deze met ingang van het tweede semester (per 1 februari 2020) uit het formulier zullen worden verwijderd.

Het panel is onder de indruk van de snelle en adequate manier waarop de opleiding deze aanbeveling heeft opgepakt.

Examencommissie

De examencommissie komt 6 keer per jaar bijeen. De voorzitter en secretaris overleggen daarnaast iedere week en de voorzitter overlegt regelmatig met de studietoelichting. Ook voor de examencommissie is er (evenals voor de docenten) vanuit de faculteit een handleiding waardoor zij beter in staat is haar wettelijke verantwoordelijkheden, zoals de handhaving van de kwaliteit van de examens en toetsen, uit te oefenen. In overeenstemming met het facultaire toetsbeleid worden de toetsen steekproefsgewijs door de examencommissie gecontroleerd. De faculteit heeft het functioneren van de examencommissies eveneens verbeterd door het instellen van een ambtelijk secretaris ter ondersteuning van de werkzaamheden. Ook is in overeenstemming met de wet een onafhankelijk extern lid toegevoegd aan de commissie.

Om te borgen dat de eindtermen van het programma worden bereikt voert de examencommissie jaarlijks steekproefsgewijs een kwaliteitscontrole van (delen van) het onderwijsprogramma uit. Twee leden bekijken ieder jaar één of meer programmaonderdelen en controleren of aan alle toetsmomenten en het vierogenprincipe is voldaan, de beoordelingsformulieren naar behoren zijn ingevuld en de opdrachten en werkstukken van voldoende niveau zijn. Binnen een cyclus van vier jaar zijn alle onderdelen ten minste één keer de revue gepasseerd. Ook bekijkt de examencommissie een steekproef van de beoordelingsformulieren van de eindwerken. De bevindingen worden gerapporteerd en vormen de basis van het jaarverslag van de examencommissie.

Het panel is onder de indruk van de stappen die de opleiding wat betreft de kwaliteitsborging heeft gezet sinds de vorige visitatie. Een ambtelijk secretaris, een actief extern lid die eveneens toetsdeskundige is, en jaarlijkse steekproeven van onderdelen van het programma dragen hier sterk aan bij. Het panel begreep dat de examencommissie zelf alleen de beoordelingsformulieren van de eindwerken steekproefsgewijs controleert op correct gebruik. Het panel wil het belang benadrukken om, overeenkomstig de werkwijze van visitatiepanels zelf, op geregelde basis een steekproef van eindwerken te lezen. Deze werkwijze biedt een betere borging van de kwaliteit van scripties dan steekproeven van alleen de beoordelingsformulieren.

Het panel verneemt verder met genoegen dat de opleiding een zogenaamde derdelezerscommissie heeft ingesteld. Deze heeft als taak om de ondergrens te bewaken en controleert of de eindwerken die door de eerste en tweede beoordelaar samen met een 6,0 of 6,5 zijn gewaardeerd voldoen aan de eindtermen. Ook in het geval de beoordelingen van de eerste en tweede beoordelaar té ver uit elkaar liggen wijst de examencommissie een derde lezer aan. Het panel is te spreken over deze werkwijze.

Overwegingen

Het panel prijst de opleiding met de verbeteringen die het op het gebied van toetsing sinds de laatste visitatie heeft doorgevoerd. Er is een sterk facultair toetsbeleid met onder andere duidelijke handleidingen voor examencommissies en docenten. Ook heeft de opleiding zelf nu een adequaat systeem van toetsing. De toetsen zijn valide onder andere vanwege het duidelijke toetsplan met een duidelijke verbinding tussen eindtermen, leerdoelen en toetsen. Dit wordt ook duidelijk in de studiegids beschreven en is daarmee helder en toegankelijk voor studenten. Daarnaast zijn de toetsen betrouwbaar: het vierogenprincipe wordt gehanteerd voor zowel toetsen als eindwerken. Ook wordt er gewerkt met antwoordmodellen. Tenslotte is de toetsing onafhankelijk en transparant. Er wordt door de examencommissie een onafhankelijke tweede lezer voor de eindwerken aangewezen en de criteria waarop studenten worden beoordeeld (beoordelingsformulieren) zijn duidelijk en transparant voor studenten.

Het panel is verder te spreken over het beoordelingsproces van de eindwerken dat sinds de laatste visitatieronde beter is gestructureerd en gesynchroniseerd. Zo nam het panel met genoegen kennis van het instellen van een derdelezercommissie in het geval van een eindcijfer van een 6 of 6,5 of in

het geval de cijfers van de eerste en tweede lezer té ver uit elkaar liggen. Het constateerde bij de bestudeerde sample van 15 eindwerken wel dat de herkenbare en adequate schriftelijke feedback op de formulieren té vaak vertaald werd in een té hoog cijfer. De opleiding heeft dit ter harte genomen en zal in de toekomst gebruik gaan maken van betere instructies op de beoordelingsformulieren.

Tenslotte heeft het panel met genoegen geconstateerd dat de examencommissie is geprofessionaliseerd sinds de laatste visitatie mede door de toevoeging van een secretaris en extern lid. Ze functioneert over het algemeen adequaat en ziet toe op de borging van de kwaliteit van de toetsen en examens. Ze dient volgens het panel echter wel, naast een steekproef van beoordelingsformulieren, een steekproef van eindwerken af te nemen.

Conclusie

Bacheloropleiding Geschiedenis: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoet'.

Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd.

Bevindingen

Het panel heeft 15 eindwerken bestudeerd en is van mening dat deze – op één uitzondering na – voldoen aan de eisen die gesteld mogen worden aan een academische bacheloropleiding en aan de eindtermen van de opleiding. De uitgezonderde bachelorscriptie voldeed qua vraagstelling en bronnenkritiek niet aan de knock-out criteria (zie Standaard 3). Vanwege een verschil van beoordeling tussen de eerste en tweede beoordelaar is er een derde lezer bijgehaald. Uiteindelijk heeft de opleiding besloten dit eindwerk toch als voldoende te bestempelen ondanks de onconventionele aanpak. Afgezien van dit ene eindwerk trof het panel veelal goede scripties met interessante onderwerpen aan en – in overeenstemming met het profiel van de opleiding – veel eigen bronnenonderzoek en aandacht voor relevante historiografie. In een aantal scripties echter wordt de koppeling van bronnen naar secundaire literatuur niet goed gelegd en worden de bronnen niet kritisch genoeg geanalyseerd. Ook zou het panel de opleiding adviseren nauwlettender toe te zien op de eigen eisen wat betreft de omvang van de bachelorscriptie.

Het overgrote deel van de studenten stroomt na de bacheloropleiding door naar een masteropleiding binnen het vakgebied of in een verwant vakgebied. De opleiding zet hier duidelijk op in en biedt wat betreft het panel en de alumni studenten hiervoor voldoende handvaten. Zoals reeds benoemd in Standaard 1 en 2 zouden studenten graag zien dat de opleiding nog duidelijker benoemt wat de maatschappelijke bijdrage van bachelor Geschiedenis studenten kan zijn.

Overwegingen

Het panel heeft vastgesteld aan de hand van het bestudeerde materiaal, de selectie van eindwerken (15 in totaal) en het gesprek met alumni dat studenten van deze opleiding de leerresultaten realiseren. Het was over het algemeen te spreken over het niveau en de kwaliteit van de eindwerken: de aandacht voor bronnenkritiek en historiografie was evident. Ze sloten hiermee, op één uitzondering na, ook goed aan bij de eindtermen en het profiel van de opleiding. Het panel adviseert de opleiding wel om toe te zien op de door de opleiding zelf gestelde eisen aan de omvang van de scriptie.

Het panel alsmede de alumni vinden dat studenten goed worden voorbereid op een vervolgonopleiding. Er zou wat betreft de studenten meer aandacht mogen komen voor de concrete bijdrage van bachelor Geschiedenis studenten aan het werkveld. De opleiding heeft aangegeven dit op te pakken.

Conclusie

Bacheloropleiding Geschiedenis: het panel beoordeelt Standaard 4 als 'voldoet'.

ALGEMEEN EINDOORDEEL

Het panel stelt vast dat de bacheloropleiding op alle vier de standaarden voldoet aan de in het beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling (2018) gestelde eisen. Daarmee is het eindoordeel van het panel over de opleiding positief.

Conclusie

Het panel beoordeelt de *bacheloropleiding Geschiedenis*: als 'positief'.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: BEOOGDE LEERRESULTATEN

Afgestudeerden van de opleiding hebben de onderstaande eindkwalificaties bereikt, gerangschikt volgens de Dublin-descriptoren:

I. Kennis

Basiskennis en -inzicht:

1. Kennis van en inzicht in het wereldwijde geschiedverloop in grote lijnen met een concentratie op Europa en zijn interdependentie met de rest van de wereld, gedifferentieerd naar tijdvak, van de oudheid tot het heden, en naar aspect, met name vaderlandse en sociaaleconomische geschiedenis, waarbij – voor zover dit vakgebied tevens in het voortgezet onderwijs aan de orde is geweest – is voortgebouwd op het niveau bereikt in het voortgezet onderwijs en dit is overtroffen;
2. Kennis van en inzicht in de historische context en achtergronden van eigentijdse ontwikkelingen;
3. Kennis van en inzicht in de ontwikkeling van de geschiedschrijving en de wetenschap der geschiedenis;
4. Kennis van en inzicht in de kernbegrippen, de methodiek en de methodologie van de geschiedwetenschap;
5. Enige kennis van en inzicht in de theoretische grondslagen, c.q. de wijsbegeerte van de (geschied)wetenschap;
6. Enige kennis van en inzicht in begrippen en methoden van (hulp)wetenschappen relevant voor de geschiedwetenschap en in een interdisciplinaire werkwijze.

Gespecialiseerde kennis van en inzicht in één of enkele van de afstudeerrichtingen:

7. Brede kennis van en inzicht in de historische ontwikkeling van de afstudeerrichtingen;

Met speciale aandacht:

- bij de afstudeerrichting Oude Geschiedenis voor de Griekse-Romeinse oudheid, met nadruk op de periode 400 v.C.-400 n.C; sociaaleconomische structuren; de antieke stad; mentaliteitsgeschiedenis; antieke religie; cultuurcontact;
- bij de afstudeerrichting Middeleeuwse Geschiedenis voor de Middeleeuwse grondslagen van de Europese geschiedenis; in het bijzonder voor etniciteit, staatsvorming, internationale handel en scheepvaart en contacten met de buiten-Europese wereld;
- bij de afstudeerrichting Algemene Geschiedenis voor de plaatsing van de Europese geschiedenis van na 1500 in een mondiaal perspectief; in het bijzonder de ontwikkeling en rol van politieke instituties; in het bijzonder bij de track Amerikaanse Geschiedenis voor Amerikaans exceptionalisme; de VS als multiculturele samenleving en de uitwerking daarvan in de historiografie; de intellectuele wisselwerking tussen de VS en Europa; en in het bijzonder bij de track Geschiedenis van de Europese Expansie en globalisering voor het ontstaan van wereldomvattende netwerken die een steeds intensievere circulatie van mensen, dieren, gewassen, goederen en ideeën bewerkstelligen, en de centrale rol van de Europese expansie daarin vanaf circa 1500;
- bij de afstudeerrichting Economische Geschiedenis voor de mondiale interactie van handelsnetwerken in de vroegmoderne tijd, de negentiende-eeuwse industrialisatie van Nederland in wereldhistorisch perspectief, en de *political economy* van de globaliserende economie in de twintigste eeuw;
- bij de afstudeerrichting Sociale Geschiedenis voor de verklaring van verschillen tussen groepen vanuit een vergelijkend perspectief (lokaal, regionaal of internationaal; klasse, gender, etniciteit en religie) en de rol van individuen, groepen, bedrijven en (internationale) organisaties (inclusief kerken) in processen van insluiting en uitsluiting vanaf ca. 1500 tot nu;
- bij de afstudeerrichting Vaderlandse Geschiedenis voor staatsvorming, identiteit, en politieke cultuur van Nederland en de Nederlandse overzeese gebieden vanaf de zestiende eeuw, en in het bijzonder voor de track zeegeschiedenis de relatie van de mens tot de oceanen, zeeën en rivieren;

8. Brede kennis van en inzicht in de kernbegrippen, het apparaat, de onderzoeksmethoden en - technieken van de gekozen afstudeerrichting;

Met speciale aandacht:

- bij de afstudeerrichting Oude Geschiedenis voor antieke teksten en archeologische bronnen; bronnenkritiek en contextualisering; acculturatietheorie;
 - bij de afstudeerrichting Middeleeuwse Geschiedenis voor het gebruik van laatmiddeleeuwse administratieve bronnen en geschiedschrijving met betrekking tot de Nederlanden in brede zin; paleografie; bronnenkunde;
 - bij de afstudeerrichting Algemene Geschiedenis voor de bestudering van primaire bronnen en de relativiteit van nationaal gedefinieerde geschiedenissen; in het bijzonder bij de track Amerikaanse Geschiedenis voor exceptionalisme; analyseren van historiografische en intellectuele debatten; en in het bijzonder bij de track Geschiedenis van de Europese Expansie en globalisering voor het combineren van historiografische debatten met empirisch onderzoek in primaire bronnen en/of het verbinden van gescheiden historiografische tradities door middel van innovatieve vraagstelling;
 - bij de afstudeerrichting Economische Geschiedenis voor de toepassing van economische concepten in de geschiedschrijving en inzicht in de interactie tussen beleid en economie; gebruik van zowel kwalitatieve als kwantitatieve bronnen;
 - bij de afstudeerrichting Sociale Geschiedenis voor de toepassing van sociaalwetenschappelijke concepten en het verwerven van inzicht in de interactie in sociale processen op basis van onderzoek in zowel kwalitatieve als kwantitatieve primaire bronnen;
 - bij de afstudeerrichting Vaderlandse Geschiedenis voor primaire bronnen en diachrone nationale geschiedenis; en in het bijzonder voor de track Zeegeschiedenis het gebruik van museale objecten voor historisch onderzoek.
9. Kennis van en inzicht in een van de andere afstudeerrichtingen van de opleiding en onderdelen van andere vakgebieden.

II. Vaardigheden

Afgestudeerden van de opleiding bezitten de volgende vaardigheden:

10. Het vermogen historische bronnen te selecteren en te verzamelen met behulp van traditionele en moderne technieken, deze te analyseren en beoordelen op kwaliteit en betrouwbaarheid en deze te gebruiken bij het opzetten en uitvoeren van een onderzoek;
11. Het vermogen om relatief grote hoeveelheden informatie te organiseren en te verwerken;
12. Het vermogen onderzoeksvaardigheden snel en efficiënt te extrapoleren naar en toe te passen in een ander kennisdomein dan wel ander vakgebied om een helder en goed opgebouwd antwoord te kunnen formuleren in woord en geschrift in correct Nederlands op vragen van derden die (een onderwerp) in dat kennisdomein dan wel vakgebied betreffen voor specialisten en niet-specialisten.

III. Academische attitude

Afgestudeerden van de opleiding bezitten de volgende vermogens:

13. Kritisch te reflecteren op kennis en inzichten neergelegd in vakwetenschappelijke literatuur;
14. Zich een oordeel te vormen op het vakgebied waarin alle relevante (maatschappelijke, wetenschappelijke en/ of ethische) aspecten zijn meegewogen;
15. Inzicht tentoonspreiden in de maatschappelijke relevantie van het vak geschiedenis in het algemeen en van de gekozen afstudeerrichting in het bijzonder.

BIJLAGE 2: OVERZICHT VAN HET PROGRAMMA

Jaar 1	EC	Niveau
Hoorcollege Oude Geschiedenis	5	100
Hoorcollege Algemene Geschiedenis van de Nieuwe Tijd	5	100
Hoorcollege Vaderlandse Geschiedenis	5	100
Hoorcollege Middeleeuwse Geschiedenis	5	100
Hoorcollege Algemene Geschiedenis van de Contemporaine Tijd	5	100
Hoorcollege Economische en Sociale Geschiedenis	5	100
Themacollege 1	5	100
Propedeuse Kerncurriculum: Inleiding Historische Wetenschappen	5	100
Vaardighedenwerkcollege Oude Geschiedenis	5 (i.c.m. onderstaande twee)	100
Vaardighedenwerkcollege Algemene Geschiedenis van de Nieuwe Tijd		100
Vaardighedenwerkcollege Vaderlandse Geschiedenis		100
Vaardighedenwerkcollege Middeleeuwse Geschiedenis	5 (i.c.m. onderstaande twee)	100
Vaardighedenwerkcollege Algemene Geschiedenis van de Contemporaine Tijd		100
Vaardighedenwerkcollege Economische en Sociale Geschiedenis		100
Themacollege 2	10	200

Jaar 2 (studenten beperken hun keuze tot één of twee potentiële afstudeerrichtingen)	EC	Niveau	OG	MG	VG	AG	SG	EG
Kerncollege 1: De grenzen van de macht	5	200	x	x	x	x	x	x
Kerncurriculum: Wetenschapsfilosofie	5	200	x	x	x	x	x	x
Kerncollege 2: Global Connections	5	200	x	x	x	x	x	x
Historiografie en Geschiedfilosofie	5	300	x	x	x	x	x	x
<i>Kies twee van de volgende sectiespecifieke hulpvakken:</i>								
Onderwerpen uit de Griekse papyrologie (teksten in vertaling)	5	300	x					
Antieke inscripties als bron	5	300	x					
Antieke munten als bron voor de Oudheid	5	300	x					
Middeleeuwse paleografie	5	300		x				
De werkplaats van de Mediëvist	5	300		x				
Digitale Cartografie voor Historici	5	300		x	x	x	x	x
Digital History	5	300			x	x	x	x
Oral History	5	300			x	x	x	
Oud Schrift	5	300			x		x	x
Statistiek voor Historici	5	300				x	x	x
Zichtbare Geschiedenis	5	300			x	x	x	
Archivistiek	5	300			x	x	x	x
Ad fontes	5	300			x	x		
Koloniale en wereldgeschiedenis	5	300			x	x		
Oude Geschiedenis								
<i>Kies een hoorcollege:</i> Trans Oceanum óf Pompeii en Herculaneum	5	300	x					
<i>Kies een werkcollege:</i> Constantijns revolutie?; Polis en burger; Slavernij in de Grieks-Romeinse wereld; Rijk van overvloed	10	300	x					
Middeleeuwse Geschiedenis								
<i>Kies een hoorcollege:</i> Kruistocht en jihad óf Europese expansie en globalisering	5	300		x				
<i>Kies een werkcollege:</i> Laatmiddeleeuwse religiositeit in woord en beeld óf Tussen de lakens	10	300		x				

Vaderlandse Geschiedenis								
<i>Kies een hoorcollege:</i> Nederlanders op de wereld-zeeën; Boze burgers van de 16e eeuw tot nu; De Republiek en Europa	5	300			x			
<i>Kies een werkcollege:</i> Op reis in de politieke (auto) biografie; Poldermodel of conflictmodel?; De macht van het woord; Oorlog in de Archipel; De maritieme Gouden Eeuw; Twee geloven op een kussen	10	300			x			
Algemene Geschiedenis								
<i>Kies een hoorcollege:</i> From the Pilgrims to the Present; Geschiedenis van de Europese Expansie in Mondiale Context; Geschiedenis van Rusland; Staat en natie vanaf ca. 1500; Africa History and Anthropology; 'Classical' Music and Society; Van Columbus tot Castro	5	300				x		
<i>Kies een werkcollege:</i> Afrikaanse Geschiedenis en Antropologie 2; Comparative Colonial History; Thatcher's Britain; Humaniteit, humanitarisme en mensenrechten; 'Liberté, Egalité, Fraternité!'; De Ierse revolutie; Koloniale oorlogen; Van de opkomst van het Tweede Duitse Keizerrijk tot de ondergang van de Weimarrepubliek; Transatlantic Relations Inside Out; Reizen in Azië; Het Caraïbisch gebied; From Cradle to Grave; Global encounters; Irresistible Empire?; Mars in beweging	10	300				x		
Sociale Geschiedenis								
<i>Kies een hoorcollege:</i> De Geschiedenis van Marokko; The History of European Integration; Voorbij de dreiging	5	300					x	
<i>Kies een werkcollege:</i> History of Homosexuality; Modelburgers en Zondebokken; Anti-immigration since the late nineteenth century; Te jong om te sterven; De Great Divergence; Marokkanen in Nederland	10	300					x	
Economische Geschiedenis								
<i>Kies een hoorcollege:</i> The History of European Integration óf Markt en macht	5	300						x
<i>Kies een werkcollege:</i> History of Homosexuality; 'This time is different'; De Great Divergence	10	300						x

Jaar 3 (studenten kiezen één afstudeerrichting)	EC	Niveau
<i>Kies één sectiespecifiek BA2-hoorcollege</i>	5	300
Keuzeruimte Geschiedenis	30	
BA-scriptieseminar Geschiedenis	-	400
BA-eindwerkstuk Geschiedenis	15	400
Oude Geschiedenis		
<i>Kies een seminar: Thuis is waar de Lares zijn óf Macht en Monumenten</i>	10	400
Middeleeuwse Geschiedenis		
<i>Kies een seminar: Medievalismen óf Ridderorden en kruisvaart in de Nederlanden</i>	10	400
Vaderlandse Geschiedenis		
<i>Kies een seminar: Ooggetuigen van de Tachtigjarige Oorlog; 100 jaar kiesrecht; Uitzonderlijke vrijheid?</i>	10	400
Algemene Geschiedenis		
<i>Kies een seminar: Tussen wens en werkelijkheid; Africa History & Anthropology 3; Populisme, charismatisch leiderschap en ideologische oriëntatie in de 20e-eeuwse Caraïbische politiek; Sovjetgeschiedenis en herinnering; VOC-ambassades naar Aziatische hoven; De Weimarrepubliek; The Intermestic Cold War; Eigenaardige spionnen?; Koloniale religie of religieus kolonialisme; Minds Matter; De ordening van het universum; Vorstelijke macht als familiebedrijf in vroegmodern Europa</i>	10	400
Sociale Geschiedenis		
<i>Kies een seminar: Kooplieden, Religie en Cultuur; Kracht van het gezin; Vluchtelingen, 1914-heden; De regulering van diversiteit in vroegmoderne Europese rijken 1500-1800; De Tolerante Republiek?</i>	10	400
Economische Geschiedenis		
<i>Kies een seminar: Kooplieden, Religie en Cultuur; Kracht van het gezin; It's a rich man's world</i>	10	400

Afkortingen:

OG = Oude Geschiedenis

MG = Middeleeuwse Geschiedenis

VG = Vaderlandse Geschiedenis

AG = Algemene Geschiedenis

SG = Sociale Geschiedenis

EG = Economische Geschiedenis

BIJLAGE 3: BEZOEKPROGRAMMA

Dag 1 – 17 oktober 2019

- 08.30 – 08.45 Welcome
- 08.45 – 10.00 Document study and 'open spreekuur'
- 10.00 – 10.45 Board History
- 10.45 – 11.00 Break
- 11.00 – 11.45 Students History (BA+MA)
- 11.45 – 12.30 Staff History (BA+MA)
- 12.30 – 13.15 Lunch Break
- 13.15 – 14.00 Board International Relations
- 14.00 – 14.45 Students International Relations
- 14.45 – 15.00 Break
- 15.00 – 15.45 Staff members International Relations
- 15.45 – 17.30 Deliberations, documentation review
- 17.30 – 18.00 Alumni History and International Relations

Dag 2 – 18 oktober 2019

- 08.30 – 10.00 Arrival and preparation
- 10.00 – 10.45 Board of Examiners History
- 10.45 – 11.00 Break
- 11.00 – 11.45 Board of Examiners International Relations
- 11.45 – 12.30 Deliberation
- 12.30 – 13.00 Lunch
- 13.00 – 14.00 Final discussion with programme and faculty management
- 14.00 – 14.15 Break
- 14.15 – 15.45 Deliberations
- 15.45 – 16.30 Development Dialogue (two parallel sessions)
- 16.00 – 17.00 Presentation Findings

BIJLAGE 4: BESTUDEERDE EINDWERKEN EN DOCUMENTEN

Het panel heeft voorafgaand aan het bezoek 15 eindwerken bestudeerd van de bacheloropleiding Geschiedenis. De gegevens van de eindwerken zijn bekend bij QANU en zijn op aanvraag beschikbaar.

Het panel heeft tijdens het bezoek onder meer de volgende documenten bestudeerd (deels in *hard copy* en deels via de elektronische leeromgeving):

- Opleidingskaart
- Onderwijs- en examenregeling bacheloropleiding Geschiedenis 2018-2019
- Onderwijs- en examenregeling bacheloropleidingen Faculteit Geesteswetenschappen
- Toetsplannen
- Regels en richtlijnen Examencommissies 2018-2019
- Handleidingen Faculteit Geesteswetenschappen:
 - Gids voor de Onderwijskwaliteitszorg
 - Handreiking Kwaliteitsborging Toetsing
 - Handleiding Examencommissies
 - Handleiding Opleidingscommissies
 - 'Tips bij Toetsen'
- Visitiemap:
 - Studiemateriaal en vakbeschrijvingen
 - Opleidingsjaarverslagen BA Geschiedenis 2015-2018
 - Jaarverslagen Examencommissie 2015-2018
 - Notulen Opleidingscommissie 2015-2019
 - Herstelplan Geschiedenis 2014
 - Factsheets Nationale Studenten Enquête 2018
 - ICLON-vakevaluaties
 - Opleidingsjaarkaarten 2015-2018
 - Toetsplannen BA Geschiedenis
 - ICLON programma-evaluaties 2019
- Expertisecentrum Online Leren *Evaluatierapport*
- Onderwijsvisie: Learning@LeidenUniversity
- Vision on Teaching & Learning@LeidenUniversity
- Brochures:
 - 'Oriëntatie op de arbeidsmarkt voor studenten Geschiedenis'
 - 'Transferable skills at the Faculty of Humanities'
 - 'Your Future – From university to a career'
 - 'Humanities Master's Buddy Programme'
- Boeken:
 - Marc Trachtenberg, *The Craft of International History*
 - Wim van Meurs (et al.), *The Unfinished History of European Integration*
 - Chris Hart, *Doing a Literature Review*
- Online:
 - E-Studiegids
 - Blackboard
 - Website studievereniging HSVL
 - Youtube promo Universiteit Leiden
- Overig materiaal:
 - Studententijdschrift *Déjà Vu*
 - Almanak HSVL